

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

**Zhodnocení specifík důchodového pojištění zaměstnanců
a osob samostatně výdělečně činných**

Šlechtová Veronika

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Veronika Šlechtová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Zhodnocení specifík důchodového pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Název anglicky

Assessment of the Specifics of the Pension Insurance of Employees and Self-employed Persons

---

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy důchodového pojištění v České republice vyhodnotit specifika podmínek pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné z hlediska odvodů pojistného a dávek důchodového pojištění a následně navrhnout možná řešení pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

Metodika

Teoretická východiska bakalářské práce jsou založena na kompilaci poznatků získaných z dostupné odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti důchodového pojištění v České republice.

Na základě analýzy zjištěných dat bude provedena komparace starobních důchodů z hlediska zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. V následující části práce budou vyhodnocena a diskutována specifika podmínek důchodového pojištění, odvodů pojistného a výše dávek důchodového pojištění u daných skupin osob a vytvořena doporučení pro optimální nastavení podmínek u obou skupin pojištěnců.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

důchodové pojištění, důchod, pojistné, sociální zabezpečení, OSVČ, zaměstnanec, vyměřovací základ, doba pojištění

Doporučené zdroje informací

- ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.
- ČESKO, Česká správa sociálního zabezpečení, Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2014[online].[cit. 2016-03-18]. Dostupné z:
<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statistickeroceny.html>
- DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
- HORTON, Hayward D. Critical Demography: The Paradigm of the Future. Sociological Forum [online]. Sep., 1999, 363-367 [vid. 2014-15-03]. Dostupné prostřednictvím JSTOR z:
<http://www.jstor.org/stable/684870>
- MOTEJL, Otakar. Důchody. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, c2009. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-254-4387-3.
- SRNKA, Jan. Dopady zrušení vyplácení starobních důchodů na hospodářský růst ČR. Praha: VŠE, Národohospodářská fakulta, 2014, Vedoucí práce Ing. Miroslav Rybáček

---

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 7. 10. 2016

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Zhodnocení specifík důchodového pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20.11.2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Gabriele Kukalové, MBA, Ph.D. vedoucí bakalářské práce, za její odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla v průběhu konzultací a jejího zpracování. Dále děkuji své rodině za trpělivost a podporu během celého studia.

Zhodnocení specifík důchodového pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Souhrn

Téma bakalářské práce je zhodnocení specifík důchodového pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Teoretická část popisuje historii sociálního zabezpečení, zabývá se základními informacemi o pojistném na sociální zabezpečení a specifikuje podmínky pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné z hlediska odvodů pojistného a dávek důchodového pojištění. Obsahuje pojmy související s důchody.

Analytická část bakalářské práce se zabývá výpočty odvodů pojistného na důchodové pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Další příklady jsou zaměřeny na výpočty starobních důchodů. Na závěr jsou zhodnoceny rozdíly mezi vypočtenou výší důchodů jednotlivých skupin a jsou doporučena možná řešení.

Klíčová slova: důchodové pojištění, důchod, pojistné, sociální zabezpečení, OSVČ, zaměstnanec, vyměřovací základ, doba pojištění

Assessment of the Specifics of the Pension Insurance of Employees and Self-employed Persons

Summary

The topic of the bachelor thesis is assessment of the specifics of the pension insurance of employees and self-employed persons. The theoretical part describes the history of social security, deals with basic information on social security premiums and specifies the conditions for employees and self-employed in terms of insurance premiums and specifies the conditions for employees and self-employed persons in terms of insurance premiums and pension insurance benefits. It contains concepts related to pensions.

The analytical part of the bachelor thesis deals with the calculations of contributions of insurance premiums for pension insurance of employees and self-employed persons. Further examples are focused on the calculation of old-age pensions. Finally, the differences between the calculated amount of pensions of individual groups are evaluated and possible solutions are recommended.

Keywords: pension insurance, pension, insurance, social security, self-employed, employee, basis of assessment, insurance period

OBSAH

1	Úvod	12
2	Cíl a metodika práce.....	13
2.1	Cíl práce	13
2.2	Metodika práce.....	13
3	Teoretická východiska	16
3.1	Důchodový systém ČR.....	16
3.1.1	Vznik a vývoj důchodového systému	16
3.1.2	Současný systém v ČR.....	17
3.1.3	Druhy důchodů	18
3.2	Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	21
3.2.1	Poplatníci	21
3.2.2	Vyměřovací základ	22
3.2.3	Sazba pojistného	23
3.2.4	Dobrovolné pojištění.....	24
3.2.5	Penzijní připojištění	25
3.2.6	Předdůchody	25
3.3	Starobní důchody	25
3.3.1	Nárok na starobní důchod	26
3.3.2	Důchodový věk	26
3.3.3	Doba pojištění	28
3.3.4	Zaměstnanci	29
3.3.5	Osoby samostatně výdělečně činné	29
3.3.6	Výpočet starobního důchodu	30
4	Analytická část	34
4.1	Modelový příklad 1. - pojistné na důchodové pojištění u zaměstnance	34
4.1.1	Zaměstnanec I. – minimální mzda	35
4.1.2	Zaměstnanec II. – průměrná mzda.....	35
4.1.3	Zaměstnanec III. – nadprůměrná mzda.....	36
4.2	Modelový příklad 2. - pojistné na důchodové pojištění u OSVČ	36
4.2.1	OSVČ I. – minimální příjem.....	37
4.2.2	OSVČ II. – průměrný příjem	37

4.2.3	OSVČ III. – nadprůměrný příjem	38
4.3	Modelový příklad 3. - výpočet starobního důchodu u zaměstnance	38
4.3.1	Zaměstnanec I. – výpočet důchodu s minimální mzdou	39
4.3.2	Zaměstnanec II. – výpočet důchodu s průměrnou mzdou	39
4.3.3	Zaměstnanec III. - výpočet důchodu s nadprůměrnou mzdou	40
4.4	Modelový příklad 4. - výpočet starobního důchodu u OSVČ	41
4.4.1	OSVČ I. – výpočet důchodu s minimálním příjmem.....	42
4.4.2	OSVČ II. – výpočet důchodu s průměrným příjmem	42
4.4.3	OSVČ III. – výpočet důchodu s nadprůměrným příjmem	43
5	Zhodnocení a diskuze.....	44
5.1	Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance a zaměstnavatele.....	44
5.2	Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance a OSVČ	45
5.3	Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance + zaměstnavatele a OSVČ	46
5.4	Zhodnocení modelových příkladů pro výpočet starobního důchodu zaměstnance a OSVČ	47
5.5	Diskuze	48
6	Závěr	49
7	Seznam použitých zdrojů	51

Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Počet nově přiznaných důchodů za rok 2015	19
Tabulka 2 - Rozmezí poklesu pracovní schopnosti	20
Tabulka 3 - Výše procent odvodů pojistného	23
Tabulka 4 - Důchodový věk (rok + měsíc)	27
Tabulka 5 - Potřebná doba pojištění	28
Tabulka 6 - Zvyšování základní a procentní výměry důchodů.....	31
Tabulka 7 - Průměrná výše starobních důchodů v ČR (v Kč)	32
Tabulka 8 - Odvod pojistného pro zaměstnance.....	35
Tabulka 9 - Odvod záloh na pojistném OSVČ	37
Tabulka 10 - Přehled výše důchodu zaměstnance	39
Tabulka 11 - Přehled výše důchodu OSVČ	41

Seznam grafů:

Graf 1 - Průměrná výše důchodů v ČR (v Kč)	33
Graf 2 - Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance a zaměstnavatele	44
Graf 3 - Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance a OSVČ	45
Graf 4 - Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance + zaměstnavatele a OSVČ.....	46
Graf 5 - Zhodnocení výše starobního důchodu u zaměstnance a OSVČ.....	47

1 Úvod

Garantem řádného chodu systému důchodového pojištění, včetně zajištění jeho průběžného financování, je stát. Správu systému důchodového pojištění stát provádí prostřednictvím několika institucí. Jednou z nich je Česká správa sociálního zabezpečení, spadající pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jejím úkolem je zajistit a zprostředkovat výběr pojistného na sociální pojištění, jehož součástí je i důchodové pojištění a jeho následné přerozdělení na dávky. V České republice se jedná o tzv. průběžně financovaný systém sociálního zabezpečení. Česká správa sociálního zabezpečení rozhoduje o dávkách důchodového pojištění, a to v souladu s platnými zákony, např. zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Posuzuje splnění podmínek pro výplatu dávky, a to především na základě podaných žádostí samotnými klienty. Pro nárok na dávku z důchodového pojištění je nezbytné, aby klient splnil několik podmínek. Jednou z nich je například odvod pojistného v předepsané výši. Zaměstnanci mají povinnost ze své hrubé mzdy odvést měsíčně prostřednictvím svých zaměstnavatelů na důchodové pojištění 6,5%. Osoby samostatně výdělečně činné platí pojistné ve výši 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Další podmínkou je potřebná doba pojištění, která při dosažení důchodového věku pojištěnce v roce 2017 činí 33 let, v roce 2018 bude potřeba 34 let a od roku 2019 již 35 let. Důchodový věk jednotlivých pojištěnců se liší. Záleží na datu narození a u žen i na počtu vychovaných dětí. V nedávné době rozhodla vláda o odchodu do důchodu maximálně v 65 letech.

Otázka důchodového systému je častým tématem diskuzí, předvolební taktiky. Důležité je zdokonalit a zajistit stabilitu systému. Je nezbytné udržovat rovnováhu mezi výší vybraného pojistného a vyplacených dávek tak, aby nevznikl deficit. Systém společenské péče, jehož je důchodový systém součástí, je založen na principu solidárnosti, na vzájemné a mezigenerační solidaritě občanů. Z důvodů klesajícího počtu narozených dětí a zároveň stoupajícího počtu důchodců je do budoucna nemožné udržet podmínky současného průběžně financovaného systému.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy důchodového pojištění v České republice vyhodnotit specifika podmínek pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné z hlediska odvodů pojistného a dávek důchodového pojištění. Dalším cílem je navrhnout možná řešení pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

2.2 Metodika práce

Teoretická východiska bakalářské práce jsou založena na kompilaci poznatků získaných z dostupné odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti důchodového pojištění v České republice.

Postupně budou objasněny jednotlivé pojmy z oblasti důchodového pojištění zajišťovaného Českou správou sociálního zabezpečení. Dále budou prezentovány jednotlivé druhy poskytovaných důchodů v České republice, podmínky pro získání nároku na ně a v neposlední řadě i způsob jejich výpočtu. Pro informaci budou představeny též podmínky důchodového věku v jiných zemích Evropské unie, konkrétně v zemích sousedících s Českou republikou.

Pro analýzu budou stanoveny modelové příklady. V příkladech budou provedeny výpočty odvodů pojistného na důchodové pojištění a výpočty starobních důchodů mezi zaměstnancem a osobou samostatně výdělečně činnou za stejných podmínek. Pro oba druhy pojištěnců bude stanovena shodná doba pojištění v délce 43 let a stejný věk pojištěnce. Rozhodné období pro přiznání starobního důchodu v roce 2017 je sledováno v letech 1986 – 2016. Pro zjednodušení výpočtu nebudou použity přepočítávací koeficienty, ale budou použity různé hladiny příjmů, které se budou považovat za přepočtené příjmy na současnou hodnotu.

Modelový příklad 1. - pojistné na důchodové pojištění u zaměstnance. Při výpočtu výše pojistného budou nastaveny různé hladiny příjmů:

- minimální měsíční mzda ve výši 11 000 Kč,
- průměrná měsíční mzda ve výši 28 232 Kč,
- nadprůměrná měsíční mzda pro tento příklad je ve výši 112 928 Kč.

V modelovém příkladu budou vypočteny jak odvody zaměstnanců, tak i odvody zaměstnavatelů. Při výpočtu odvodů pojistného u zaměstnanců je použita sazba pojistného 6,5 % z hrubé mzdy, u zaměstnavatele je použita sazba pojistného 21,5 % z hrubé mzdy.

Modelový příklad 2. - pojistné na důchodové pojištění u osob samostatně výdělečně činných. Při výpočtu výše pojistného budou nastaveny různé hladiny příjmů:

- minimální příjem je stanoven jako minimální měsíční vyměřovací základ ve výši 7 058 Kč,
- průměrný příjem odpovídá polovině stanovené průměrné mzdy v ČR za rok 2017, a to ve výši 14 116 Kč,
- nadprůměrný příjem stanoven pro tento příklad je ve výši 56 464 Kč.

V modelovém příkladu budou vypočteny měsíční zálohy na pojistném u OSVČ. Při výpočtu odvodů důchodového pojistného u OSVČ je použita sazba pojistného 28 %.

Modelový příklad 3. - výpočet starobního důchodu u zaměstnance. Při výpočtu výše starobního důchodu budou nastaveny různé hladiny příjmů:

- minimální měsíční mzda ve výši 11 000 Kč,
- průměrná měsíční mzda ve výši 28 232 Kč,
- nadprůměrná měsíční mzda pro tento příklad je ve výši 112 928 Kč.

Příjmy budou použity jako osobní vyměřovací základy, které se pomocí redukčních hranic upraví na výpočtový základ. Celková doba pojištění bude stanovena na 43 let. Poté se dopočte procentní výměra, ke které se připočte základní výměra ve výši 2 550 Kč pro rok 2017.

Modelový příklad 4. - výpočet starobního důchodu u osob samostatně výdělečně činných. Budou zde také předpokládány různé hladiny příjmů.

- minimální příjem je stanoven jako minimální měsíční vyměřovací základ ve výši 7 058 Kč,
- průměrný příjem odpovídá polovině stanovené průměrné mzdy v ČR za rok 2017, a to ve výši 14 116 Kč,
- nadprůměrný příjem stanoven pro tento příklad je ve výši 56 464 Kč.

Příjmy budou použity jako osobní vyměřovací základy, které se pomocí redukčních hranic upraví na výpočtový základ. Celková doba pojištění bude stanovena na 43 let. Poté se dopočte procentní výměra, ke které se připočte základní výměra ve výši 2 550 Kč pro rok 2017.

V následující části práce dojde k porovnání rozdílů ve výši odvedených záloh na pojistném u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných a porovnání výše přiznaného starobního důchodu při stejné úrovni příjmů u obou skupin. Na vytvořených grafech je zřetelně patrný rozdíl mezi zaměstnancem a osobou samostatně výdělečně činnou.

3 Teoretická východiska

Sociální zabezpečení je možné vnímat jako soubor organizačních, právních a finančních opatření, kterými stát reguluje poskytování sociálních služeb a sociální pomoc svým občanům, kteří se dostali do nepříznivé životní situace.

Sociální stát usiluje o blahobyt a slušný život občanů. Welfare state je anglický název pro takovýto druh státu. Popisován je jako stát blahobytu, veřejných sociálních práv či sociální kapitalismus. Tento název byl poprvé použit v roce 1939, s postupem času se uplatňoval pojmenováním pro systémy sociálních politik vyspělých zemí. Systém je provázán s demokratickým zřízením a vyspělou tržní ekonomikou. Sociální stát má za cíl usilovat o ekonomické a sociální zabezpečení obyvatel, snížení příjmových rozdílů, ekonomický růst, rozvoj vzdělávání a systému sociálního zabezpečení, kontrolu a regulaci trhu, zajišťování zaměstnanosti.[2]

3.1 Důchodový systém ČR

„Důchodový systém ČR je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Dále na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., od roku 2013 a na doplňkovém penzijním spoření podle zákona 427/2011 Sb.“ [13] V ČR zatím nejsou zastoupeny zaměstnavatelské penzijní systémy, které jsou rozšířeny v ostatních zemích EU. [13]

3.1.1 Vznik a vývoj důchodového systému

Od konce 18. století se projevila potřeba zabezpečovat obyvatelstvo při událostech, které mu znemožní výdělek za práci. V období konce 18. století bylo uzákoněno penzijní zaopatření státních a ostatních veřejných zaměstnanců. Nejlépe zabezpečeni byli státní úředníci, důstojníci a soudci. [8]

Až v roce 1924 byl v Československu vyhlášen zákon č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Byl to zásadní přelom v oblasti sociálního pojištění, týkal se všech, kdo na území České republiky vykonával práce na základě pracovního, služebního nebo učňovského poměru. Vznikla Úřední sociální pojišťovna. Každý pojištěnec měl svůj pojišťovací průkaz a evidenční číslo. Pojištěnci platili pojistné podle třídy, do níž byli zařazeni podle toho, jak měli vysokou mzdu. Pojistné platili zaměstnavatelé i zaměstnanci, každý hradil polovinu. [8]

Tento zákon přispěl k posílení demokratického vývoje v tehdejším Československu a byl jednou z nejvýznamnějších sociálních reforem československého zákonodárství mezi dvěma světovými válkami. Po oddělení nemocenského a důchodového pojištění, provedeného na základě zákona č. 102/1951 Sb., o přebudování národního pojištění, byl pro provádění důchodového zabezpečení ustaven Státní úřad důchodového zabezpečení. [8]

To se změnilo v roce 1957, kdy se stal Státní úřad sociálního zabezpečení orgánem sociálního zabezpečení a tedy i úřadem, který zajišťoval důchodové zabezpečení. *„O dávkách důchodového zabezpečení začala místo Státního úřadu sociálního zabezpečení rozhodovat jeho původně vnitřní organizační jednotka – Správa důchodů v Praze. Z ní v roce 1969 vznikl Úřad důchodového zabezpečení v Praze.“* [8]

Po listopadu 1989 si vyžádaly změny v oblasti sociálního zabezpečení nové společenské a ekonomické podmínky. Nově vzniklá Česká správa sociálního zabezpečení, která navázala na práci svých předchůdců, převzala jejich archivy a rozsáhlou evidenci občanů. *„Okresní správy sociálního zabezpečení, které patří pod Českou správu sociálního zabezpečení, vznikly z původních Okresních správ nemocenského pojištění, Pražská správa sociálního zabezpečení zase z Pražské správy nemocenského pojištění.“* [8]

3.1.2 Současný systém v ČR

„Důchodové pojištění je velmi důležitým subsystémem sociálního zabezpečení, neboť se určitým způsobem dotýká každého občana.“ [1] Všichni ekonomicky aktivní občané

jsou zatíženi placením DP a podle jeho výše se odvíjí i výše dávek, což má vliv na příjmy a životní úroveň rodin i jednotlivců. [1]

Český důchodový systém byl složen ze tří pilířů. V prvním pilíři jsou z hrazeného sociálního pojištění vypláceny důchody současným důchodcům. Z tohoto důvodu se jedná o průběžný systém financování – peníze, které se nyní vyberou, tak se okamžitě vyplatí. První pilíř jako klasický starobní důchod přetrval, je čistě státní a funguje na průběžném principu. Účast v něm je povinná a přispívá se do něj formou sociálního pojištění, které se automaticky strhává ze mzdy. [12]

Od ledna 2016 dochází k zahájení procesu ukončení tzv. II. pilíře – důchodového spoření, do kterého již nelze od července 2015 vstoupit.

Třetím pilířem je penzijní připojištění pro účastníky transformovaných fondů a doplňkové penzijní spoření pro zájemce od 18 let. Účast je dobrovolná, každý si může spořit sám na svůj důchod. *„Stát k měsíčním příspěvkům, účastníkům vyplácí státní příspěvek a umožňuje odečíst část zaplacených příspěvků ze základu daně z příjmů.“* [12] Vystoupením ze systému ovšem nárok na státní příspěvek a daňové úlevy zaniká. [12]

3.1.3 Druhy důchodů

Z důchodového pojištění se poskytují důchody při určitých sociálních událostech, za které zákon pokládá stáří, invaliditu a úmrtí živitele. Důchody z důchodového pojištění dělíme na přímé důchody, tj. starobní a invalidní důchody a na odvozené důchody, tj. vdovské, vdovecké a sirotčí důchody. [4]

Pro přehled počtu přiznaných důchodů v jednom roce je uvedena tabulka:

Tabulka 1- Počet nově přiznaných důchodů za rok 2015

Druhy důchodů	Muži	Ženy	Celkem
Starobní důchody	51 376	56 145	107 521
Invalidní důchody	15 425	14 746	30 171
Vdovské (vdovecké) důchody	9 486	28 978	38 464
Sirotčí důchody	0	0	4 762
Celkem			180 918

Zdroj: vlastní zpracování [9]

Starobní důchod je dávka důchodového pojištění určená k zabezpečení člověka ve stáří. Pro nárok na přiznání důchodu je nutné získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku, popřípadě splnění dalších podmínek, které ukládá zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Pro vznik nároku na řádný a předčasný starobní důchod musí být splněny obě základní podmínky v přesně stanovený den, který si budoucí důchodce určí jako datum přiznání důchodu. [4]

Výpočet starobních důchodů má na starosti Česká správa sociálního zabezpečení. Každý občan si musí podat žádost o důchod sám. Jedná se o právo klienta, nikoli jeho povinnost. O přiznání a výši nebo zamítnutí důchodu zasílá Česká správa sociálního zabezpečení písemné rozhodnutí, ve kterém má klient možnost podat opravný prostředek, tzv. námitku. Námitky může podat do 30 dnů ode dne jeho oznámení účastníku řízení. V případě zamítavého rozhodnutí o námitkách má poté klient možnost podat žalobu ke Krajskému soudu do 60 dnů. Podmínky pro přiznání těchto dávek se však postupně zpřísňují, prodlužuje se důchodový věk pro řádný odchod do starobního důchodu, zvyšuje se potřebná doba pojištění pro získání nároku na důchod a prodlužuje se délka rozhodného období pro stanovení průměru výdělků. Zároveň je u předčasných starobních důchodů krácena procentní výměra důchodu. Čím dříve klient odejde do předčasného starobního důchodu, tím více je procentní výměra krácena. [19]

Invalidní důchod je dávka poskytovaná v rámci důchodového systému tehdy, dojde-li ke ztrátě zdroje obživy osoby a její schopnosti si takový zdroj opatřit v důsledku sociální události označované jako invalidita. [3]

„Invalidita je dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav zapříčiňující pokles pracovní schopnosti nejméně o 35 %.“ [5] Posudkový lékař v rámci lékařské prohlídky objektivně vyhodnotí lékařské zprávy a stanoví procento ztráty pracovní schopnosti. Existují 3 stupně invalidity. [5]

V tabulce č. 2 je stanoveno rozmezí poklesu pracovní schopnosti:

Tabulka 2- Rozmezí poklesu pracovní schopnosti

	Procento poklesu pracovní schopnosti	Stupeň invalidity
1.	35 % - 49 %	invalidita prvního stupně
2.	50 % - 69 %	invalidita druhého stupně
3.	70 % - více	invalidita třetího stupně

Zdroj: vlastní zpracování [17]

Při kontrolních lékařských prohlídkách posudkový lékař zjišťuje aktuální zdravotní stav, následně může stanovit změnu stupně invalidity. [5] Jsou dva typy invalidity. Tzv. obecná invalidita se vyvozuje od poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti a u fyzické invalidity se posuzuje míra zhoršení zdravotního stavu ve srovnání se zdravým člověkem. [3] Podmínky nároku na invalidní důchod jsou vymezeny v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [17]

Pozůstalostní důchody jsou základní dávkou důchodového pojištění. Patří sem důchod vdovský, vdovecký, a sirotčí. „Vdovský (vdovecký) důchod je koncipován jako dávka, která má přispět ženě (muži) k vyrovnání životní úrovně po zániku manželství v důsledku úmrtí manžela.“ [3] Jeho účelem je po stanovenou dobu a za stanovených podmínek částečně kompenzovat ztrátu příjmu manžela. „Sociální událostí, od níž se odvozuje nárok

na sirotčí důchod, je úmrtí rodiče dítěte nebo osoby, která převzala dítě do náhradní rodinné péče, kterou nemohli ze závažných důvodů zajistit jeho rodiče.“ [3] Účelem sirotčího důchodu je nahradit dítěti ztrátu příjmu rodiče či jiné osoby, na jejímž příjmu bylo závislé. Sirotčí důchod je vyplácen po celou dobu, po kterou trvá nezaopatřenost dítěte. [3]

3.2 Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Jednou z nejdůležitějších položek státního rozpočtu je sociální pojištění. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu a v zákonu o státním rozpočtu se uvádí jako samostatná položka příjmů státního rozpočtu. [16]

3.2.1 Poplatníci

Povinnost platit pojistné mají:

- zaměstnavatelé,
- zaměstnanci,
- osoby samostatně výdělečně činné,
- osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění,
- zahraniční zaměstnanci.

Zaměstnavatelé mohou být jak právnické tak i fyzické osoby, zaměstnávající alespoň jednoho zaměstnance. Dále jsou to organizační složky státu, ve kterých jsou zařazeni zaměstnanci v pracovním poměru nebo činní na základě dohody o pracovní činnosti. Zaměstnavateli jsou nakonec také služební úřady, ve kterých jsou státní zaměstnanci zařazeni k výkonu státní služby. [1]

Zaměstnanci mohou být jedině fyzické osoby, které jsou jedním z účastníků pracovněprávního vztahu, v němž se zavázali vykonávat závislou práci pro zaměstnavatele,

za kterou jim náleží plat či mzda. Do kategorie zaměstnanců patří například příslušníci Policie, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, ale i státní zaměstnanci, soudci, poslanci, senátoři a členové vlády. Za zaměstnance jsou považováni také dobrovolní pracovníci pečovatelské služby a osoby, které mohou vykonávat pěstounskou péči, odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce, prokuristé, likvidátoři. [5]

Osoby samostatně výdělečně činné jsou poplatníkem pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud jsou účastny důchodového pojištění. Poplatníkem nemocenského se stávají v případě, pokud se dobrovolně přihlásili k nemocenskému pojištění. Výkon samostatné výdělečné činnosti se provozuje na základě oprávnění provozovat živnost. Osoba samostatně výdělečně činná může být vedena jako osoba vykonávající hlavní nebo vedlejší samostatně výdělečnou činnost. Každá osoba je považována za OSVČ hlavní, pokud sama neoznámí důvod pro zařazení mezi OSVČ vedlejší. [7]

Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění si platí pojistné na důchodové pojištění samy. Tyto osoby si samy určují i vyměřovací základ a pojistné platí za kalendářní měsíc. Stanoven však mají jen minimální vyměřovací základ. Účast k dobrovolnému pojištění vzniká na základě přihlášky. Přihlásit se mohou například osoby vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání nebo studenti. [7]

3.2.2 Vyměřovací základ

Pojistné na sociální pojištění se vypočítává z vyměřovacího základu. Vyměřovací základ se stanoví zvlášť pro zaměstnavatele a zvlášť pro zaměstnance. [7]

„Vyměřovacím základem zaměstnavatele je částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců, jejichž příjmy podléhají odvodu pojistného na nemocenské a důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.“ [6]

Vyměřovacím základem pro zaměstnance je součet příjmů zúčtovaných zaměstnavatelem v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na pojištění. Tento příjem musí být

předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a není od této daně osvobozen. [6]

Osoby samostatně výdělečně činné si určují za kalendářní rok vyměřovací základy mezi svým minimálním vyměřovacím základem a maximálním vyměřovacím základem. „U OSVČ, která byla po část roku OSVČ a po část roku OSVČ vedlejší, se stanoví vyměřovací základy zvlášť za období hlavní a zvlášť za období vedlejší činnosti.“ [7]

Pro osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění je vyměřovacím základem pro pojistné na důchodové pojištění částka, kterou si určí, nejméně však ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí. [16]

3.2.3 Sazba pojistného

„Povinnost platit pojistné mají zaměstnavatelé, zaměstnanci, kteří jsou účastní nemocenského pojištění, osoby samostatně výdělečně činné a lidé, kteří se dobrovolně důchodově pojistili.“ [10] Platí se vypočtené procento za rozhodné období z vyměřovacího základu.

Tabulka 3- Výše procent odvodů pojistného

	Zaměstnavatel	Zaměstnanec	OSVČ	Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění
Důchodové pojištění	21,5 %	6,5 %	28 %	28 %
Nemocenské pojištění	2,3 %	0	2,3 % (dobrovolné)	0
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %	0	1,2 %	0
Celkem	25 %	6,5 %	29,2 %	28 %

Zdroj: vlastní zpracování [16]

Sazba pojistného za zaměstnavatele je ve výši 25 % z úhrnu vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců. Z toho 21,5 % na důchodové pojištění, 2,3 % jsou určeny na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Zaměstnanci odvádí pouze pojistné na důchodové pojištění ve výši 6,5 % z vyměřovacího základu. Po sečtení pojistného za sebe a za všechny zaměstnance odvede zaměstnavatel celkovou částku na účet příslušné OSSZ. [16]

Osoby samostatně výdělečně činné platí pojistné ve výši 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. [16]

Osoby dobrovolně důchodově pojištěné mají pro placení pojistného v roce 2017 stanovenou pouze jedinou sazbu ve výši 28 % z měsíčního vyměřovacího základu. [16]

3.2.4 Dobrovolné pojištění

Stále častěji žadatelům o důchod chybí doba pojištění nutná k přiznání starobního, invalidního nebo pozůstalostního důchodu. Tuto situaci lze řešit od 1. 1. 1996 pomocí dobrovolného důchodového pojištění. To lze doplatit 1 rok zpětně bez udání důvodu. Poté již musí být splněny podmínky stanovené zákonem. Přesné vymezení účasti na pojištění stanovuje § 6 odst. 1 zdp. Účast na dobrovolném pojištění je možná například z důvodů:

- vedení v evidenci Úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání,
- soustavné přípravy na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole,
- výdělečné činnosti v cizině po 31. 12. 1995,
- výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby,
- výkonu funkce poslance Evropského parlamentu zvoleného na území České republiky,
- dobrovolného pojištění – bez uvedení důvodu

Podat přihlášku k účasti na dobrovolném pojištění si mohou osoby starší 18 let. Dobrovolné pojištění je možné platit nejvýše v rozsahu 15 let. [1] Institut dobrovolného důchodového pojištění byl zaveden do systému důchodového pojištění od 1. ledna 1996.

3.2.5 Penzijní připojištění

Penzijní připojištění se státním příspěvkem patří k velmi výhodným způsobům dlouhodobého zhodnocení finančních prostředků za významného přispění státu.

„Cílem je vytvořit kapitál, ze kterého účastník bude čerpat ve starobním důchodu doplňkový příjem pro krytí svých potřeb formou doživotní starobní penze.“ [1]

Každý občan s trvalým pobytem v České republice starší 18 let má možnost uzavřít penzijní připojištění.

3.2.6 Předdůchody

„Předdůchod je specifická výhoda plynoucí z čerpání penze v rámci doplňkového penzijního spoření v období před dosažením důchodového věku.“ [18]

Účastníkem může být pouze fyzická osoba, která uzavřela s penzijní společností smlouvu o doplňkovém penzijním spoření. Nárok na předdůchod vzniká nejdříve pět let před důchodovým věkem, který je potřebný pro vznik nároku na starobní důchod z I. pilíře. Zde však platí pro ženy stejný důchodový věk jako u mužů stejného data narození. K čerpání možnosti předdůchodu je zapotřebí mít jednak uspořeno částku, která umožní vyplácet měsíční dávku ve výši alespoň 30% průměrné mzdy, a to po dobu nejméně dvou let, ale také dosaženou spořicí dobu nejméně 60 kalendářních měsíců. [18]

3.3 Starobní důchody

Starobní důchod je jedním z nejčastěji přiznávaných a vyplácených důchodů českým nositelem pojištění. *„Dle statistických údajů vydávaných Českou správou sociálního zabezpečení je plných 60% z přiznaných důchodových dávek starobní důchod.“ [3]*

Zde je uveden přehled starobních důchodů dle současné právní úpravy dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění:

- §29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění - zákonný starobní důchod
- §29 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění - „poměrný“ starobní důchod
- §29 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění - starobní důchod při získání 30 let doby pojištění bez náhradních dob

- §29 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění - starobní důchod při splnění podmínek na invalidní důchod
- §29 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění - starobní důchod vzniklý z invalidního důchodu při dosažení 65 let věku. (zákon č. 155/1995 Sb.)
- § 31 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění – „předčasný“ starobní důchod [16]

3.3.1 Nárok na starobní důchod

Pro splnění nároku na starobní důchod musí být prokázána potřebná doba pojištění a dosažen stanovený důchodový věk. Nárok na tzv. předčasný důchod vzniká v případě splnění podmínky získání potřebné doby pojištění a zpravidla nejdříve tři roky před dosažením důchodového věku, pokud je jeho důchodový věk nižší než 63 let a nebo až pět roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let. O přiznání důchodu, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení, popř. orgán sociálního zabezpečení Ministerstva obrany ČR pro vojáky z povolání, Ministerstva vnitra ČR pro příslušníky policie a Hasičského záchranného sboru, Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo Ministerstva spravedlnosti ČR pro příslušníky Vězeňské služby, a to na základě žádosti o důchod, pokud byl občan příslušníkem tohoto resortu alespoň 20 let. [5]

3.3.2 Důchodový věk

První podmínkou pro přiznání starobního důchodu je splnění důchodového věku. Výše důchodového věku je odlišná pro muže a ženu. Dále u ženy závisí na počtu dětí. [11] Určení důchodového věku si klienti mohou ověřit pomocí důchodových kalkulaček, které jsou k dispozici na webových stránkách České správy sociálního zabezpečení nebo Ministerstva práce a sociálních věcí.

„V některých zemích EU se odchází do důchodu později než v jiných. V jedné zemi můžete mít nárok na důchod třeba už v 60 letech, ale v jiné zemi musíte čekat až do 67 let. V takovém případě se o nároku musíte předem informovat ve všech zemích, kde jste pracovali.“ [14]

Například v Německu mohou od 1. července 2014 dlouholetí pojištěnci, kteří splní nejméně 45 let doby pojištění v rámci zákonného důchodového pojištění, odejít do důchodu již od 63 let bez srážky. Od ročníku 1953 roste tato věková hranice pro důchod opět postupně. Pro ročníky 1964 opět jako doposud zůstává 65 let. [15]

V následující tabulce je zobrazen přehled potřebného důchodového věku pro občany narozené v rozmezí od roku 1952-1971.

Tabulka 4 - Důchodový věk (rok + měsíc)

Rok narození	Muži	Ženy s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3-4	5 a více
1952	62+10	61+8	60+4	59	57+8	56+4
1953	63	62	60+8	59+4	58	56+8
1954	63+2	62+4	61	59+8	58+4	57
1955	63+4	62+8	61+4	60	58+8	57+4
1956	63+6	63+2	61+8	60+4	59	57+8
1957	63+8	63+8	62+2	60+8	59+4	58
1958	63+10	63+10	62+8	61+2	59+8	58+4
1959	64	64	63+2	61+8	60+2	58+8
1960	64+2	64+2	63+8	62+2	60+8	59+2
1961	64+4	64+4	64+2	62+8	61+2	59+8
1962	64+6	64+6	64+6	63+2	61+8	60+2
1963	64+8	64+8	64+8	63+8	62+2	60+8
1964	64+10	64+10	64+10	64+2	62+8	61+2
1965	65	65	65	64+8	63+2	61+8
1966	65+2	65+2	65+2	65+2	63+8	62+2
1967	65+4	65+4	65+4	65+4	64+2	62+8
1968	65+6	65+6	65+6	65+6	64+8	63+2
1969	65+8	65+8	65+8	65+8	65+2	63+8
1970	65+10	65+10	65+10	65+10	65+8	64+2
1971	66	66	66	66	66	64+8

Zdroj: vlastní zpracování [4]

3.3.3 Doba pojištění

Doba pojištění hraje důležitou roli jako druhá z podmínek nároku na důchod. Je to i jeden z faktorů ovlivňujících výši důchodu. Doba pojištění se započítává pouze za období, za která je za pojištěnce uhrazeno pojistné na důchodové pojištění. Do doby pojištění se započítává i náhradní doba pojištění. [5] Jde o období, kdy pojištěnec neodvádí pojistné, přesto se mu však toto období započítává. Náhradní dobou pojištění může být například doba péče o dítě, doba výkonu vojenské služby, doba studia do 31. 12. 2009. [5] Přesné datum dosažení důchodového věku se dá zjistit pomocí věkové kalkulačky.

Tabulka 5- Potřebná doba pojištění

Potřebná doba pojištění	Dosažení důchodového věku
25 let	před rokem 2010
26 let	v roce 2010
27 let	v roce 2011
28 let	v roce 2012
29 let	v roce 2013
30 let	v roce 2014
31 let	v roce 2015
32 let	v roce 2016
33 let	v roce 2017
34 let	v roce 2018
35 let	po roce 2018

Zdroj: vlastní zpracování [1]

„Potřebná doba pojištění se od roku 2009 prodlužuje vždy o jeden rok až do roku 2018, takže v roce 2009 byla povinná doba pojištění naposledy 25 let, v roce 2010 již 26 let.“ [1] Jedná se pouze o povinnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod, netýká se nároku na přiznání invalidního důchodu. Zde je povinná doba pojištění odlišná, protože onemocnět může i mladý člověk. [1]

Každý občan má možnost požádat si o vyhotovení a zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění s přehledem evidovaných a neevidovaných dob pojištění a s výpisem vyměřovacích základů pojištěnce a vyloučených dob od 1. 1. 1986. Tuto žádost může uplatnit písemnou formou 1x za kalendářní rok. Výpisy jsou klientům zasílány do 90 dnů ode dne doručení jejich žádosti. Pro vybrané ročníky občanů zasílá Česká správa sociálního zabezpečení Přehled dob důchodového pojištění automaticky bez žádosti, např. v letošním roce se to týká mužů narozených v roce 1956 a žen narozených v roce 1959.

3.3.4 Zaměstnanci

Důchodové pojištění odvádí za své zaměstnance zaměstnavatel a část ze své mzdy i zaměstnanec. Tedy přesněji 21,5 % zaměstnavatel a 6,5 % zaměstnanec z vyměřovacího základu. Vyměřovacím základem je úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním. [1] Maximální vyměřovací základ pro rok 2017 je 48násobek průměrného platu a je stanoven částkou 1 355 136 Kč. Pojistné se neplatí z částky, která toto maximum přesáhne. Do vyměřovacího základu se nezapočítávají: náhrady škody podle zákoníku práce, odstupné, věrnostní přídavek horníků, jednorázová sociální výpomoc při živelných pohromách, požárech a jiných mimořádných událostech. Zaměstnavatel odvádí pojistné za zaměstnance každý jednotlivý kalendářní měsíc. [16]

3.3.5 Osoby samostatně výdělečně činné

Výše záloh na sociální pojištění je závislá na zisku podnikatele či živnostníka v předchozím účetním období. Vyměřovací základ pro výpočet je minimálně jeho polovina. Tedy padesát procent jeho příjmu z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení, což je vlastně daňový základ. Je-li takto stanovená částka nižší než zákonem stanovený nejnižší vyměřovací základ, odvádí OSVČ pojistné z nejnižšího vyměřovacího základu. Minimální roční vyměřovací základ v roce 2017 je stanoven na 84 696 Kč. Měsíčně tedy činí 7 058 Kč, což určí minimální měsíční zálohu ve výši 2 061 Kč (29,2 % z měsíčního základu). Maximální roční vyměřovací základ je stanoven na 1 355 136 Kč,

měsíčně činí 112 928 Kč. Tomuto vyměřovacímu základu odpovídá měsíční záloha na pojistné ve výši 32 975 Kč. [16]

Výše daňového základu má vliv i na výši měsíčního vyměřovacího základu pro placení záloh na pojistném. Pokud byla OSVČ v kalendářním roce též zaměstnancem, tak se vyměřovací základy sčítají a pokud přesáhnou maximální stanovenou výši vyměřovacího základu OSVČ, sníží se o tuto částku vyměřovací základ OSVČ pro pojistné na důchodové pojištění.

PŘÍKLAD:

Jestliže bude mít OSVČ za rok 2016 příjem 600 tisíc Kč a výdaje 300 tisíc Kč, tak zisk bude činit 300 tisíc Kč. Pro důchodové účely se nebude započítávat ani příjem 600 tisíc Kč ani zisk 300 tisíc Kč, ale $600 \text{ tisíc} - 300 \text{ tisíc} = 300 \text{ tisíc}$, ze kterých je 50% 150 tisíc Kč. Jestliže má OSVČ vyměřovací základ 150 tisíc Kč za rok, tak je na tom pro důchodové účely stejně jako zaměstnanec s měsíční hrubou mzdou 12 500 Kč.

3.3.6 Výpočet starobního důchodu

Starobní důchod se skládá ze základní výměry a z procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny druhy přiznaných důchodů, od 1. 1. 2017 činí 2 550 Kč měsíčně. „Výše základní výměry starobního důchodu činí 9 % průměrné mzdy měsíčně.“ [16]

Procentní výměra závisí na počtu odpracovaných let a výdělcích dosažených v rozhodném období a vychází z výpočtového základu, který je odvozen z osobního vyměřovacího základu. Osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Rozhodným obdobím v roce 2017 pro přiznání starobního důchodu jsou příjmy dosažené v letech 1986 – 2016. Pro stanovení výpočtového základu z osobního vyměřovacího základu platí v roce 2017 dvě redukční hranice. První redukční hranice je stanovena do 12 423 Kč a započítává se v plné výši 100 %, druhá redukční hranice je stanovena od 12 424 do 112 928 Kč a započítává se ve výši 26 %.

Procentní výměra nesmí být nižší než 770 Kč a může být ještě dále upravena, pokud byl odchod do důchodu předčasný nebo pozdější.

Při předčasném odchodu do důchodu se procentní výměra snižuje:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů,
- 1,2 % výpočtového základu za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne,
- 1,5 % výpočtového základu za období od 721. kalendářního dne. [16]

Tabulka 6- Zvyšování základní a procentní výměry důchodů

Zvýšení	Výměra důchodů		
	Základní (v Kč)		Procentní
	o:	na:	
2007	100	1 570	5,6 %
2008	130	1 700	3 %
2008(po druhé)	470	2 170	nezvyšuje se
2009	0	2 170	4,4 %
2010	nic	nic	Nic
2011	60	2 230	3,9 %
2012	40	2 270	1,6 %
2013	60	2 330	0,9 %
2014	10	2 340	0,4 %
2015	60	2 400	1,6 %
2016	40	2 440	nezvyšuje se

Zdroj: vlastní zpracování [20]

V tabulce číslo 6 je znázorněno zvýšení základní i procentní výměry za období od roku 2007 až do roku 2016. V roce 2008 došlo během roku dvakrát ke zvýšení základní výměry. Naproti tomuto zvýšení nebyla v roce 2009 základní výměra zvednuta vůbec. Z tabulky je patrné, že v roce 2016 důchodci navýšení důchodů moc nepocítili. Důchod jim byl navýšen jen o pouhých 40 Kč. Toto malé zvýšení však bylo důchodcům nahrazeno, a to jednorázovým příspěvkem 1 200 Kč. Jednorázový příspěvek byl mimořádným opatřením, kterým vláda reagovala na aktuální situaci. Základní výměra byla v roce 2017 zvýšena o 110 Kč, a to na 2 550 Kč, procentní výměra se zvedla o 2,2 %. Pro rok 2018 je schválena základní výměra 2 700 Kč a procentní výměra se bude zvedat o 3,5 %.

Tabulka 7- Průměrná výše starobních důchodů v ČR (v Kč)

Období	Důchody muži	Důchody ženy	Starobní důchody
01.03.2007	9 733	7 894	8 701
01.03.2008	10 181	8 273	9 111
01.03.2009	11 107	9 092	9 983
01.03.2010	11 162	9 119	10 043
01.03.2011	11 672	9 537	10 511
01.03.2012	11 908	9 750	10 740
01.03.2013	12 109	9 923	10 929
01.03.2014	12 217	10 009	11 029
01.03.2015	12 497	10 246	11 292
01.03.2016	12 602	10 351	11 400

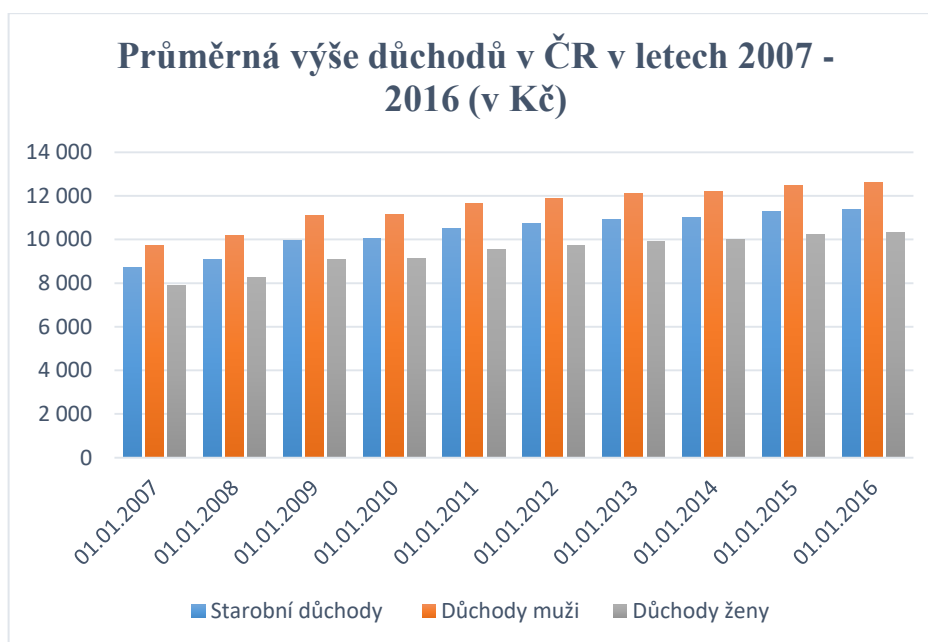
Zdroj: vlastní zpracování [20]

V tabulce 7 je znázorněna výše průměrného starobního důchodu v ČR od roku 2007 do roku 2016. Průměrný důchod se během těchto let zvýšil o 2 699 Kč z původních 8 701 Kč na 11 400 Kč. Z tabulky je zřejmé, že výše starobního důchodu stále roste. Je zde také patrný rozdíl mezi průměrným důchodem mužů a průměrným důchodem žen.

V grafu 1 je možné vidět zřetelný rozdíl mezi průměrným důchodem mužů a průměrným důchodem žen v ČR. V roce 2016 tento rozdíl mezi muži a ženami dosáhl výše 2 251 Kč.

Graf 1 – Průměrná výše důchodů v ČR (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

4 Analytická část

V souvislosti s teoretickými východisky bude v analytické části simulováno několik modelových příkladů u obou skupin pojištěnců. Modelové příklady budou zaměřeny na rozdíly výše odvodů pojistného na důchodové pojištění jak u zaměstnance, tak i u osoby samostatně výdělečně činné. Pro výpočet budou ve všech příkladech u obou skupin pojištěnců použity různé hladiny příjmů. Další modelové příklady budou zaměřeny na výpočet starobního důchodu a rozdílů výše vypočteného důchodu u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Při výpočtu dávek důchodového pojištění má rozhodující vliv osobní vyměřovací základ a počet pojištěných let. Pro odvody na sociální pojištění a výpočet důchodu neplatí u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné stejná pravidla. Na rozdíl od zaměstnance, u kterého se pro výpočet důchodu vychází z hrubých příjmů, u osoby samostatně výdělečně činné se za příjem považuje roční vyměřovací základy, ze kterých bylo odvedeno pojistné na důchodové pojištění.

4.1 Modelový příklad 1. - pojistné na důchodové pojištění u zaměstnance

Zaměstnanec je povinen platit pojistné na důchodové pojištění měsíčně, a to ze své hrubé mzdy. Odvádí pojistné ve výši 6,5 % a zaměstnavatel dalších 21,5 % z hrubé mzdy zaměstnance.

V 1. modelovém příkladu dojde ke srovnání výše pojistného u zaměstnance se třemi různými hladinami příjmů, a to s minimální, průměrnou a nadprůměrnou mzdou. Minimální mzda je stanovena dle nařízení vlády č. 336/2016, a to na 11 000 Kč měsíčně. Částka průměrné mzdy pro účely pojistného podle § 23b odst. 4 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v platném znění, v roce 2017 činí 28 232 Kč.

Tabulka 8 - Odvod pojistného pro zaměstnance

	Zaměstnanec I.	Zaměstnanec II.	Zaměstnanec III.
Vyměřovací základ	11 000 Kč	28 232 Kč	112 928 Kč
Zaměstnavatel pojistné 21,5 %	2 365 Kč	6 070 Kč	24 280 Kč
Zaměstnanec pojistné 6,5 %	715 Kč	1 836 Kč	7 340 Kč
Celkem odvedené pojistné	3 080 Kč	7 906 Kč	31 620 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.1 Zaměstnanec I. – minimální mzda

Zaměstnanec I. s minimálním vyměřovacím základem, který je stanoven pro rok 2017 na 11 000 Kč minimální mzdy. Pojistné na důchodové pojištění je rozděleno na dvě částky. Jednu hradí zaměstnavatel a druhou zaměstnanec.

- Zaměstnavatel: $11\,000\text{ Kč} \cdot 21,5\% = 2\,365\text{ Kč}$
- Zaměstnanec: $11\,000\text{ Kč} \cdot 6,5\% = 715\text{ Kč}$

Celkové odvody pro zaměstnance s minimální mzdou činí 3 080 Kč, zaměstnanec odvádí ze své mzdy na důchodové pojištění **715 Kč měsíčně**.

4.1.2 Zaměstnanec II. – průměrná mzda

Zaměstnanec II. s průměrným vyměřovacím základem, který je stanoven pro rok 2017 na 28 232 Kč průměrné mzdy. Pojistné na důchodové pojištění je rozděleno na dvě částky. Jednu hradí zaměstnavatel a druhou zaměstnanec.

- Zaměstnavatel: $28\,232\text{ Kč} \cdot 21,5\% = 6\,070\text{ Kč}$
- Zaměstnanec: $28\,232\text{ Kč} \cdot 6,5\% = 1\,836\text{ Kč}$

Celkové odvody pro zaměstnance s průměrnou mzdou činí 7 906 Kč, zaměstnanec odvádí ze své mzdy na důchodové pojištění **1 836 Kč měsíčně**.

4.1.3 Zaměstnanec III. – nadprůměrná mzda

Zaměstnanec III. s nadprůměrným vyměřovacím základem, který je stanoven pro rok 2017 na 112 928 Kč, což je maximální vyměřovací základ. Pojistné na důchodové pojištění je rozděleno na dvě částky. Jednu hradí zaměstnavatel a druhou zaměstnanec.

- Zaměstnavatel: $112\,928\text{ Kč} * 21,5\% = 24\,280\text{ Kč}$
- Zaměstnanec: $112\,928\text{ Kč} * 6,5\% = 7\,340\text{ Kč}$

Celkové odvody pro zaměstnance s nadprůměrnou mzdou činí 31 620 Kč, zaměstnanec odvádí ze své mzdy na důchodové pojištění **7 340 Kč měsíčně**.

4.2 Modelový příklad 2. - pojistné na důchodové pojištění u OSVČ

Osoba samostatně výdělečně činná (dále jen „OSVČ“) vykonávající hlavní samostatně výdělečnou činnost je povinna platit měsíční zálohy na důchodové pojištění. Minimální výše zálohy se v roce 2017 stanoví z vyměřovacího základu, který činí 50 % průměrného daňového základu dosaženého v předchozím kalendářním roce. Minimální měsíční vyměřovací základ pro zálohu v roce 2017 u OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost, činí 7 058 Kč, minimální záloha pak 2 061 Kč. Záloha na důchodové pojistné činí 28 % měsíčního vyměřovacího základu, tzn., že maximální záloha (při výkonu hlavní i vedlejší činnosti) činí 32 975 Kč.

V modelovém příkladu č. 2 dojde ke srovnání výše pojistného u tří OSVČ. Ve výpočtu budou předpokládány různé hladiny vyměřovacích základů, a to minimální, průměrný a nadprůměrný vyměřovací základ jako u zaměstnanců.

Tabulka 9 - Odvod záloh na pojistném OSVČ

	OSVČ I.	OSVČ II.	OSVČ III.
Roční vyměřovací základy	84 696 Kč	169 392 Kč	677 568 Kč
Měsíční vyměřovací základy	7 058 Kč	14 116 Kč	56 464 Kč
Celkem zálohy	1 977 Kč	3 953 Kč	15 810 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.1 OSVČ I. – minimální příjem

OSVČ s minimálním ročním vyměřovacím základem, který je stanoven pro rok 2017 na částku 84 696 Kč.

- Roční daňový základ: 169 392 Kč
- Roční vyměřovací základ (50% daňového základu): $169\,392\text{ Kč} / 2 = 84\,696\text{ Kč}$
- Měsíční vyměřovací základ: $84\,696\text{ Kč} / 12 = 7\,058\text{ Kč}$
- Záloha na důchodové pojištění: $7\,058\text{ Kč} * 28\% = 1\,977\text{ Kč}$

Celkové zálohy na důchodové pojištění pro osobu samostatně výdělečně činnou s minimálním příjmem činí **1 977 Kč**.

4.2.2 OSVČ II. – průměrný příjem

OSVČ s průměrným ročním vyměřovacím základem, který je stanoven na částku 169 392 Kč. Částka odpovídá polovině stanovené průměrné mzdy v ČR za rok 2017. Průměrná roční mzda činí 338 784 Kč (28 232 Kč měsíčně).

- Roční daňový základ: 338 784 Kč
- Roční vyměřovací základ (50% daňového základu): $338\,784\text{ Kč} / 2 = 169\,392\text{ Kč}$
- Měsíční vyměřovací základ: $169\,392\text{ Kč} / 12 = 14\,116\text{ Kč}$
- Záloha na důchodové pojištění: $14\,116\text{ Kč} * 28\% = 3\,953\text{ Kč}$

Celkové zálohy na důchodové pojištění pro osobu samostatně výdělečně činnou s průměrným příjmem činí **3 953 Kč**.

4.2.3 OSVČ III. – nadprůměrný příjem

OSVČ s nadprůměrným příjmem, který byl stanoven pro tento příklad ve výši 1 355 136 Kč.

- Roční daňový základ: 1 355 136 Kč
- Roční vyměřovací základ (50% daňového základu): $1\,355\,136\text{ Kč} / 2 = 677\,568\text{ Kč}$
- Měsíční vyměřovací základ: $677\,568\text{ Kč} / 12 = 56\,464\text{ Kč}$
- Záloha na důchodové pojištění: $56\,464\text{ Kč} * 28\% = 15\,810\text{ Kč}$

Celkové zálohy na důchodové pojištění pro osobu samostatně výdělečně činnou s nadprůměrným příjmem činí **15 810 Kč**.

4.3 Modelový příklad 3. - výpočet starobního důchodu u zaměstnance

V modelovém příkladu č. 3 dojde ke srovnání výše vypočteného důchodu u zaměstnance. Ve výpočtu budou předpokládány tři různé hladiny příjmů, a to s minimální, průměrnou a nadprůměrnou mzdou. Celková doba pojištění je určena u všech modelů na 43 let. Základní výměra důchodu pro rok 2017 je stanovena 2 550 Kč. Procentní výměra závisí na počtu odpracovaných let a výdělcích dosažených v rozhodném období a vychází z výpočtového základu, který je odvozen z osobního vyměřovacího základu. Osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Rozhodným obdobím v roce 2017 pro přiznání starobního důchodu jsou příjmy dosažené v letech 1986 – 2016. Pro stanovení výpočtového základu z osobního vyměřovacího základu platí v roce 2017 dvě redukční hranice. První redukční hranicí je částka do 12 423 Kč a započítává se v plné výši 100 %, druhá redukční hranice je stanovena rozmezím od 12 423 do 112 928 Kč a započítává se ve výši 26 %. K částce nad 112 928 Kč se nepřihlíží.

Tabulka 10 - Přehled výše důchodu zaměstnance

	Zaměstnanec I.	Zaměstnanec II.	Zaměstnanec III.
Osobní vyměřovací základ	11 000 Kč	28 232 Kč	112 928 Kč
Výpočtový základ	11 000 Kč	16 534 Kč	38 554 Kč
Procentní výměra důchodu	7 095 Kč	10 664 Kč	24 868 Kč
Celková výše důchodu	9 645 Kč	13 214 Kč	27 418 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.1 Zaměstnanec I. – výpočet důchodu s minimální mzdou

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění měl zaměstnanec I. minimální mzdu v přepočtu na současnou hodnotu 11 000 Kč, která je stanovena zákonem pro rok 2017. Jeho celková doba pojištění činí 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 11 000 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 %.
V modelovém příkladu je výpočtový základ 11 000 Kč.
- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
11 000 Kč * 64,5 % = 7 095 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 7 095 Kč + základní výměra 2 550 Kč = 9 645 Kč.

Při uplatnění minimální mzdy, která je pro rok 2017 stanovena ve výši 11 000 Kč, byl zaměstnanci přiznán důchod ve výši **9 645 Kč**.

4.3.2 Zaměstnanec II. – výpočet důchodu s průměrnou mzdou

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění měl zaměstnanec II. v přepočtu na současnou hodnotu mzdu ve výši průměrné mzdy 28 232 Kč pro rok 2017. Jeho celková doba pojištění činí 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 28 232 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 % a nad 12 423, nepřesáhne-li 112 928 Kč, 26 %.
V modelovém příkladu je výpočtový základ:
100 % = 12 423 Kč
26 % = (28 232 – 12 423) = 15 809 Kč * 26 % = 4 111 Kč.
12 423 + 4 111 = 16 534 Kč
- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
16 534 Kč * 64,5 % = 10 664 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 10 664 Kč + základní výměra 2 550 Kč = 13 214 Kč.

Při uplatnění průměrné mzdy, která je stanovena ve výši 28 232 Kč, byl zaměstnanci přiznán v roce 2017 důchod ve výši **13 214 Kč**.

4.3.3 Zaměstnanec III. - výpočet důchodu s nadprůměrnou mzdou

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění měl zaměstnanec III. v přepočtu na současnou hodnotu mzdu ve výši nadprůměrné mzdy 112 928 Kč. Jeho celková doba pojištění činí 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 112 928 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 % a nad 12 423, nepřesáhne-li 112 928 Kč, 26 %.
V modelovém příkladu je výpočtový základ:
100 % = 12 423 Kč
26 % = (112 928 – 12 423) = 100 505 Kč * 26 % = 26 131 Kč.
12 423 + 26 131 = 38 554 Kč
- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
38 554 Kč * 64,5 % = 24 868 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 24 868 Kč + základní výměra 2 550 Kč = 27 418 Kč.

Při uplatnění nadprůměrné mzdy, která je stanovena ve výši 112 928 Kč, byl zaměstnanci přiznán v roce 2017 důchod ve výši **27 418 Kč**.

4.4 Modelový příklad 4. - výpočet starobního důchodu u OSVČ

V modelovém příkladu číslo 4. dojde ke srovnání výše vypočteného důchodu u osob samostatně výdělečně činných. Ve výpočtu budou předpokládány tři různé hladiny zisků, a to s minimálním, průměrným a nadprůměrným příjmem. Celková doba pojištění je určena u všech modelů na 43 let. Základní výměra důchodu pro rok 2017 je stanovena 2 550 Kč. Procentní výměra závisí na počtu odpracovaných let a výdělcích dosažených v rozhodném období a vychází z výpočtového základu, který je odvozen z osobního vyměřovacího základu. Osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Rozhodným obdobím v roce 2017 pro přiznání starobního důchodu jsou příjmy dosažené v letech 1986 – 2016. Pro stanovení výpočtového základu z osobního vyměřovacího základu platí v roce 2017 dvě redukční hranice. První redukční hranice je stanovena do 12 423 Kč a započítává se v plné výši 100 %, druhá redukční hranice je určena rozmezím od 12 423 do 112 928 Kč a započítává se ve výši 26 %.

Tabulka 11 - Přehled výše důchodu OSVČ

	OSVČ I.	OSVČ II.	OSVČ III.
Osobní vyměřovací základ	7 058 Kč	14 116 Kč	56 464 Kč
Výpočtový základ	7 058 Kč	12 863 Kč	23 874 Kč
Procentní výměra důchodu	4 553 Kč	8 297 Kč	15 399 Kč
Celková výše důchodu	7 103 Kč	10 847 Kč	17 949 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.1 OSVČ I. – výpočet důchodu s minimálním příjmem

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění OSVČ I. měla minimální vyměřovací základ 7 058 Kč. Její celková doba pojištění je 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 7 058 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 %.
V modelovém příkladu je výpočtový základ 7 058 Kč.
- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
7 058 Kč * 64,5 % = 4 553 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 4 553 Kč + základní výměra
2 550 Kč = 7 103 Kč.

Při uplatnění minimálního vyměřovacího základu, který je pro rok 2017 stanoven ve výši 7 058 Kč, byl osobě samostatně výdělečně činné přiznán důchod ve výši **7 103 Kč**.

4.4.2 OSVČ II. – výpočet důchodu s průměrným příjmem

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění OSVČ II. měla průměrný vyměřovací základ, který je stanoven ve výši poloviny průměrné mzdy, která je pro rok 2017 určena na 28 232 Kč. Její celková doba pojištění je 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 14 116 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 % a nad 12 423, nepřesáhne-li 112 928 Kč, 26 %.
V modelovém příkladu je výpočtový základ:
100 % = 12 423 Kč
26 % = (14 116 – 12 423) = 1 693 * 26 % = 440 Kč
12 423 + 440 = 12 863 Kč
- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
12 863 Kč * 64,5 % = 8 297 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 8 297 Kč + základní výměra
2 550 Kč = 10 847 Kč.

Při uplatnění průměrného vyměřovacího základu, který je stanoven ve výši poloviny průměrné mzdy, byl osobě samostatně výdělečně činné přiznán v roce 2017 důchod ve výši **10 847 Kč**.

4.4.3 OSVČ III. – výpočet důchodu s nadprůměrným příjmem

Pro účely výpočtu bude předpokládáno, že po celou dobu pojištění OSVČ III. měla nadprůměrný vyměřovací základ ve výši 56 464 Kč měsíčně. Její celková doba pojištění je 43 let.

- Osobní vyměřovací základ = 56 464 Kč.
- Výpočtový základ je redukován pomocí redukce, do 12 423 Kč se započte 100 % a nad 12 423, nepřesáhne-li 112 928 Kč, 26 %.

V modelovém příkladu je výpočtový základ:

$$100 \% = 12\,423 \text{ Kč}$$

$$26\% = (56\,464 - 12\,423) = 44\,041 * 26 \% = 11\,451 \text{ Kč}$$

$$12\,423 + 11\,451 = 23\,874 \text{ Kč}$$

- Procentní výměra důchodu se vypočítá: 43 let * 1,5 % za každý rok = 64,5 %
23 874 Kč * 64,5 % = 15 399 Kč.
- Celková výše důchodu se vypočítá: procentní výměra 15 399 Kč + základní výměra 2 550 Kč = 17 949 Kč.

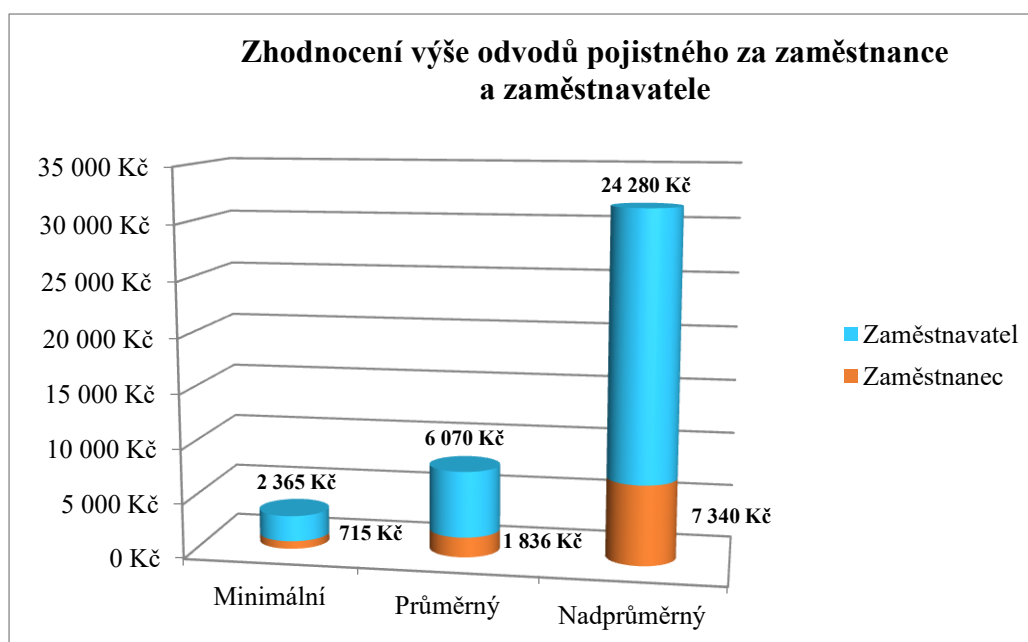
Při uplatnění nadprůměrného zisku, kdy vyměřovací základ, při přepočtu na současnou hodnotu činí 56 464 Kč, byl osobě samostatně výdělečně činné přiznán v roce 2017 důchod ve výši **17 949 Kč**.

5 Zhodnocení a diskuze

V analytické části byly prezentovány příklady odvodů důchodového pojištění a výpočty starobních důchodů zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Pro odvody na sociální pojištění a výpočet důchodu neplatí u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné stejná pravidla. Pro co nejpřesnější srovnávání u obou zkoumaných osob byly stanoveny příjmy na stejné úrovni.

5.1 Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance a zaměstnavatele

Graf 2 – Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance a zaměstnavatele

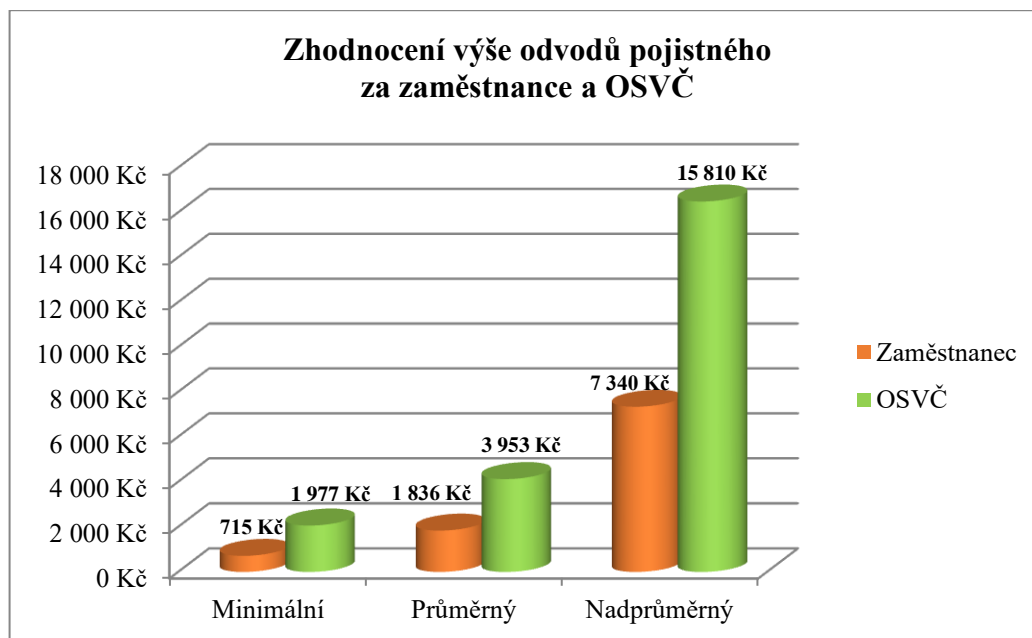

Zdroj: vlastní zpracování

Ve výše uvedeném grafu jsou znázorněny měsíční odvody na důchodové pojištění za zaměstnance, které se odvádí každý měsíc prostřednictvím zaměstnavatele. Zaměstnanec odvádí pojistné ve výši 6,5 % a zaměstnavatel dalších 21,5 % z hrubé mzdy zaměstnance. Mnozí zaměstnanci si ani neuvědomují, kolik peněz ještě odvádí zaměstnavatel za ně samotné z jejich hrubé mzdy.

5.2 Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance a OSVČ

Graf 3 - Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance a OSVČ

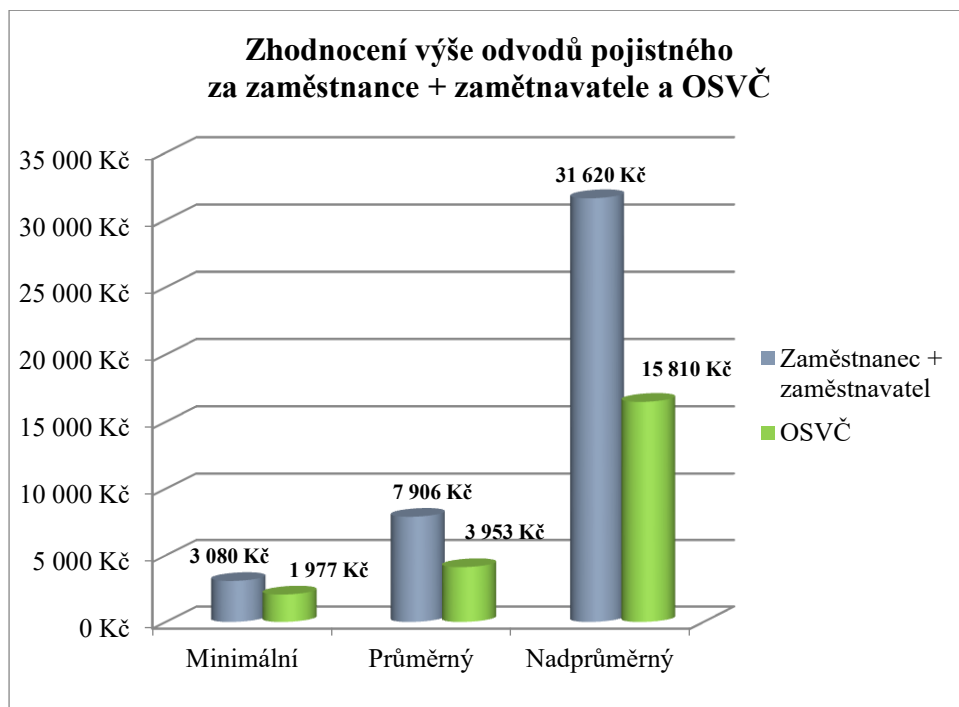

Zdroj: vlastní zpracování

Ve výše uvedeném grafu jsou uvedeny měsíční zálohy na důchodové pojištění, které odvádí zaměstnanec i osoba samostatně výdělečně činná. Pojistné na důchodové pojištění pro zaměstnance je hrazeno ve výši 6,5 % z hrubé mzdy, a odečítá se z jeho měsíční mzdy. U osoby samostatně výdělečně činné se zálohy na důchodové pojištění platí z vyměřovacího základu sazbou 28 %. Je zřejmé, že osoba samostatně výdělečně činná má výrazně vyšší odvody než zaměstnanec ze stejných příjmů. Vyměřovací základ pro osobu samostatně výdělečně činnou je bohužel jen ve výši 50 % z daňového základu. Svůj vyměřovací základ si osoba samostatně výdělečně činná může dobrovolně navýšit. O dobrovolnosti navýšení byla každá osoba samostatně výdělečně činná informována dopisem od ministerstva sociálních věcí. Dobrovolné navýšení se však vyplatí pouze tehdy, pokud se bude hradit několik let před odchodem do starobního důchodu.

5.3 Zhodnocení modelových příkladů výše odvodů pojistného za zaměstnance + zaměstnavatele a OSVČ

Graf 4 – Zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance + zaměstnavatele a OSVČ

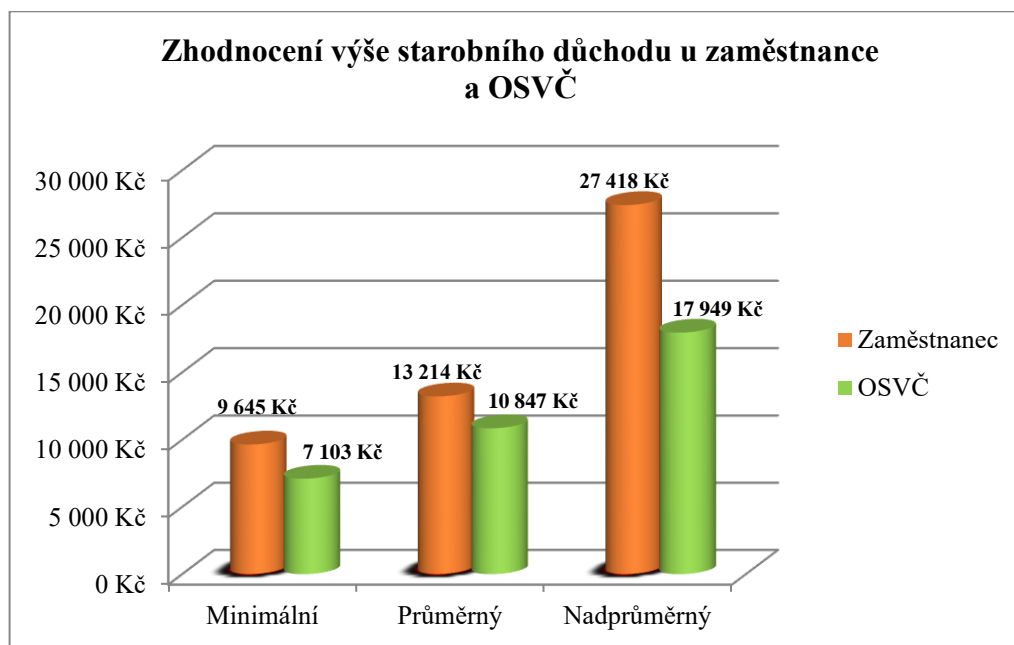
Zdroj: vlastní zpracování

V uvedené grafu je znázorněn rozdíl odvodů pojistného na důchodové pojištění zaměstnance + zaměstnavatele oproti odvodu osoby samostatně výdělečně činné. Rozdíl ve výši je značný. Za zaměstnance s minimální mzdou se musí odvést na pojistném částka o 1 103 Kč větší, než za OSVČ. U zaměstnance s průměrnou mzdou se odvede o 3 953 Kč na pojistném více než u OSVČ. Za zaměstnance s nadprůměrnou mzdou se odvede pojistné o 15 810 Kč vyšší než za OSVČ.

Zaměstnanec i OSVČ mají sice stejnou sazbu pojistného 28 % na důchodové pojištění, ale každé se počítá z jiné částky. Zaměstnanec z hrubé mzdy odvádí 6,5 % a zaměstnavatel za zaměstnance dalších 21,5 %. OSVČ z vyměřovacího základu, který je jen 50 % z daňového základu odvádí 28 % na důchodové pojištění.

5.4 Zhodnocení modelových příkladů pro výpočet starobního důchodu zaměstnance a OSVČ

Graf 5 - Zhodnocení výše starobního důchodu u zaměstnance a OSVČ

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanec s minimální mzdou má v roce 2017 důchod ve výši 9 645 Kč. OSVČ u minimálního vyměřovacího základu má v roce 2017 důchod ve výši 7 103 Kč. U zaměstnance, který dosahoval minimální mzdy, je vypočtená výše důchodu o **2 542 Kč** vyšší než u OSVČ.

Zaměstnanec dosahující průměrné mzdy v roce 2017 dosáhl důchodu ve výši 13 214 Kč. OSVČ, dosahující průměrného vyměřovacího základu, dosáhla v roce 2017 důchodu ve výši 10 847 Kč. U zaměstnance, který dosahoval průměrné mzdy, je vypočtená výše důchodu o **2 367 Kč** vyšší než u OSVČ.

Při nadprůměrném příjmu zaměstnance vyroste důchod v roce 2017 až na 27 418 Kč. OSVČ s nadprůměrným příjmem dosáhne v roce 2017 jen na výši důchodu 17 949 Kč. Rozdíl mezi výší důchodu zaměstnance a OSVČ je **9 469 Kč**.

V porovnání stejné úrovně příjmů po celé období pojištění je vidět značný rozdíl ve vypočteném důchodu poskytovaný zaměstnanci oproti osobě samostatně výdělečně činné. Při výpočtu bylo vždy zhodnoceno 43 let u obou osob. Díky redukčním hranicím, které jsou v roce 2017 stanoveny na 12 423 Kč, kdy je započteno 100 %, a nad tuto částku až do 112 928 Kč, 26 % je zřejmé, že se vzrůstajícími příjmy klesá výše důchodu.

5.5 Diskuze

Doporučení pro zaměstnance, ale i pro osoby samostatně výdělečně činné, je zajistit si i jiné zdroje zabezpečení na stáří. Zvláště v aktivním věku, by si měl každý povinně zřídit například doplňkové penzijní připojištění nebo jinou formu spoření. Neměli bychom spoléhat na stát, že se o nás postará. U osob samostatně výdělečně činných by mělo dojít k úpravě vyměřovacích základů, aby více odpovídaly reálnému zisku. Zjevný rozdíl u výše přiznaného starobního důchodu u osob samostatně výdělečně činných by se výrazně zmenšil. Zaměstnanci by se měli vyvarovat dělení mzdy, část na výplatní pásce, zbytek na ruku. Což je bohužel v řadě profesí běžná praxe.

6 Závěr

Cílem této práce bylo zhodnotit specifika důchodového pojištění zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Dále se posuzovaly a zjišťovaly rozdíly jak odvodu důchodového pojištění, tak i výše přiznaného starobního důchodu obou skupin pojištěnců.

V oblasti sociálního pojištění jsou zjevné rozdíly mezi zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými v důchodovém pojištění. Rozdíly jsou nejvíce viditelné u výše poskytnutých dávek za stejných podmínek u obou osob, a to ve prospěch zaměstnance. Příčinou je odlišná výše částky z příjmů, která se u jednotlivých osob posuzuje. U zaměstnance dochází k výpočtu osobního vyměřovacího základu pro dávky starobního důchodu z hrubé mzdy, u osob samostatně výdělečně činných ovlivňuje výši dávek vyměřovací základ, který je pouze 50 % z daňového základu.

Poznatky byly aplikovány na modelových příkladech, kde byl porovnán zaměstnanec a osoba samostatně výdělečně činná z hlediska odvodu na důchodové pojištění a výše dávek starobního důchodu. Pro oba pojištěnce byly shodně nastaveny tři různé hladiny příjmů. Minimální mzda v roce 2017 a minimální vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné ve výši 11 000 Kč, průměrná mzda a průměrný vyměřovací základ ve výši 28 232 Kč a nadprůměrný příjem ve výši 112 928 Kč pro oba pojištěnce. Doba pojištění byla u obou pojištěnců stanovena stejně, a to na 43 let.

Zjištěním je platnost stejných podmínek nároku na starobní důchod jak pro zaměstnance, tak i pro osobu samostatně výdělečně činnou. Výše starobního důchodu se odvíjí od celkové doby pojištění a od výše osobního vyměřovacího základu. Zaměstnanci může tento osobní vyměřovací základ ovlivnit pouze výše mzdy, kdy nemusí být zaměstnán pouze u jediného zaměstnavatele, ale v případě výkonu více zaměstnání se mu tak osobní vyměřovací základ zvýší. Osoba samostatně výdělečně činná si osobní vyměřovací základ může navýšit dobrovolně sama. Někteří pojištěnci se nespolehají jen na starobní důchod, ale zařizují si například komerční penzijní připojištění, případně jinou formu spoření tak, aby byli zabezpečeni na stáří.

V závěru bakalářské práce byly zhodnoceny modelové příklady pomocí vytvořených grafů. V grafu 2 bylo provedeno zhodnocení výše odvodů pojistného za zaměstnance a zaměstnavatele. Z výsledku je zřejmé, že poměrově větší část pojistného za zaměstnance odvede zaměstnavatel. V následujícím grafu 3 bylo provedeno zhodnocení odvodů pojistného za zaměstnance a osobu samostatně výdělečně činnou. Zjištěním je, že zaměstnanec má oproti osobě samostatně výdělečně činné výrazně menší povinnost odvodů na důchodovém pojištění. V grafu 4 bylo provedeno zhodnocení výše odvodů mezi zaměstnancem + zaměstnavatelem a osobou samostatně výdělečně činnou. V samotném závěru byl vytvořen graf 5, ve kterém byla porovnána výše starobního důchodu u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Při stejné úrovni příjmů po celé období pojištění je vidět značný rozdíl ve vypočteném důchodu poskytovaném zaměstnanci oproti osobě samostatně výdělečně činné. Při výpočtu byla vždy shodně zhodnocena doba 43 let pojištění u obou osob.

7 Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura

1. ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. 352 s. ISBN 978-80-247-3724-9.
2. DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
3. MOTEJL, Otakar. Důchody. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, c2009. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). 241 s. ISBN 978-80-7357-421-5.
4. PŘIB, Jan. Důchodové předpisy s komentářem 2012. 7. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2012. Práce, mzdy, pojištění. 583 s. ISBN 978-80-7263-736-2.
5. Slovník sociálního zabezpečení 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. 130 s. ISBN 978-80-7421-114-0.
6. ŠUBRT, Bořivoj, Zdeňka LEIBLOVÁ, Věra PŘÍHODOVÁ, et al. Abeceda mzdové účetní 2017. 27. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2017. Práce, mzdy, pojištění. 629 s. ISBN 978-80-7554-062-1.
7. ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady k 1. 1. 2014. 6. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2014-. Práce, mzdy, pojištění. 158 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

Internetové zdroje

8. Česká správa sociálního zabezpečení. 80 let sociálního pojištění [online]. [cit. 2016-08-20]. Dostupné z WWW: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf
9. Česká správa sociálního zabezpečení. Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2015. [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-aterialy/statistickeroceny.htm>
10. Česká správa sociálního zabezpečení. Povinnosti na sociálním pojištění. [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/povinnosti.htm>
11. Důchody a důchodci. Důchodový věk pro odchod do důchodu. [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.duchody-duchodci.cz/duchodovy-vek.php>
12. Ministerstvo financí České republiky. Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky. [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/duchodova-reforma/zakladni-informace>
13. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Důchodové pojištění. [online]. [cit. 2009-04-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
14. European Commission, 2016. [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z WWW: http://europa.eu/youreurope/citizens/work/retire-abroad/state-pensions-abroad/faq/index_cs.htm

15. Deutsche Rentenversicherung. Was ist die Rente ab 63? [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z WWW: http://www.deutscherentenversicherung.de/Allgemein/de/Inhalt/Allgemeines/FAQ/rv_leistungsverbesserungsgesetz/140212_faq_rente_mit_63.html

Právní předpisy

16. Česko. Zákon č. 589/1992 Sb. ze dne 1. 1. 1993 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z WWW: <https://www.mesec.cz/zakony/zakon-o-socialnim-pojisteni/>
17. Česko. Zákon č. 155/995 Sb. ze dne 1. 1. 1996 o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z WWW: <https://www.mesec.cz/zakony/zakon-o-duchodovem-pojisteni/>
18. Česko. Zákon č. 427/2011 Sb. ze dne 6. 11. 2011 o doplňkovém penzijním spoření [online]. [cit. 2017-08-30]. Dostupné z WWW: <https://www.mesec.cz/zakony/zakon-o-doplnekovem-penzijnim-sporeni/uplne/>

Ostatní zdroje

19. SRNKA, Jan. Dopady zrušení vyplácení starobních důchodů na hospodářský růst v ČR. Praha: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta, 2014, Vedoucí práce Ing. Miroslav Rybáček.
20. Česká správa sociálního zabezpečení. Meritorní směrnice ředitele sekce sociálního pojištění č. 5/2016 ze dne 31. 10. 2016 v Praze